

INSTANȚELE ARBITRALE

Prezentarea de față are în vedere prevederile legale în vigoare la data de 31.03.2004

Legislație aplicabilă în domeniu

- Codul de Procedură Civilă al României din 9 septembrie 1865, republicat în M.Of. nr. 177/26.07.1993, cu modificările și completările ulterioare
- Decret – lege nr.139/1990 privind camerele de comerț și industrie din România, publicat în M.Of. nr. 65/12.05.1990
- Ordinul nr. 6/1999 privind aprobarea Regulamentului nr. 3/1999 de procedură al Camerei Arbitrale a Burselor de Valori București și al Camerei Arbitrale a Pieței RASDAQ, publicat în M.Of. nr. 319/05.07.1999
- Legea nr. 105/1992 privind reglementarea raporturilor de drept internațional privat, publicat în M.Of. nr. 245/01.10.1992

Domeniul de aplicare

Dispozițiile Codului de procedură civilă, Cartea a-IV-a constituie dreptul comun al oricărei forme de arbitraj privat, reglementând arbitrajul voluntar sub diversele lui forme: arbitraj intern și arbitraj internațional, arbitraj în drept și arbitraj în echitate, arbitraj ad-hoc și arbitraj instituțional.

Potrivit art. 340 Cod de procedură civilă, persoanele care au capacitatea deplină de exercițiu pot conveni să soluționeze pe calea arbitrajului litigiile patrimoniale dintre ele, cu excepția celor care privesc drepturi asupra cărora legea nu permite a se face tranzacție.

1. Proceduri de soluționare a litigiilor pe cale arbitrală

- În dreptul românesc sunt cunoscute :
- arbitrajul ad-hoc ;
  - arbitrajul internațional ;
  - concilierea facultativă.

2. Litigii care nu pot fi soluționate pe calea arbitrajului:

- cele privitoare la statutul persoanei;
- cele referitoare la lucrurile care nu sunt în comerț;
- litigii de competență exclusivă a instanțelor judecătorești.

Instituții de arbitraj

Sunt instituții de arbitraj: Curtea de arbitraj comercial internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României, Camera arbitrală a Burselor de Valori București și Camera arbitrală a Pieței Rasdaq.

Convenția arbitrală

Arbitrajul se organizează și se desfășoară potrivit convenției arbitrale. Convenția arbitrală se încheie, în scris, sub sancțiunea nulității. Convenția arbitrală se poate încheia:

- fie **sub forma unei clauze compromisorii**, înscrisă în contractul principal. Prin clauza compromisorie, părțile convin ca un litigiu ce se va naște din contractul în care este inserată sau în legătură cu acesta să fie soluționat pe calea arbitrajului, arătând numele arbitrilor sau modalitatea de numire a acestora.
- fie **sub forma unei înțelegeri de sine stătătoare**, numită **compromis**. Prin compromis părțile convin ca un litigiu ivit între ele să fie soluționat pe calea arbitrajului, arătându-se sub sancțiunea nulității, obiectul litigiului și numele arbitrilor sau modalitatea de numire a lor.

Principalul efect pe care îl produce încheierea convenției arbitrale este excluderea competenței instanțelor judecătorești.

Tribunalul arbitral

Prin convenția arbitrală, părțile pot conveni ca arbitrajul să fie organizat de o instituție permanentă de arbitraj sau de o terță persoană. Arbitrul unic sau, după caz, arbitrii investiți constituie **tribunalul arbitral**. Arbitru poate fi orice persoană fizică, de cetățenie română, care are capacitatea deplină a drepturilor.

Părțile pot stabili dacă litigiul se judecă de un arbitru unic sau de doi sau mai mulți arbitri. Dacă părțile nu stabilesc numărul arbitrilor, litigiul se va judeca de trei arbitri, câte unul pentru fiecare dintre părți, iar al treilea – supraarbitrul – desemnat de cei doi arbitri.

Numirea arbitrilor, sau după caz a supraarbitrilor se va face de instanța judecătorească la cererea părții care vrea să recurgă la arbitraj, în următoarele **cazuri**:

- dacă părțile nu se înțeleg cu privire la numirea arbitrilor unic;
- dacă o parte nu numește arbitri;
- dacă ceilalți doi arbitri nu cad de acord asupra persoanei supraarbitrilor.

Încheierea de numire se va da în 10 zile de la sesizare, cu citarea părților. Ea nu este supusă căilor de atac.

Sesizarea tribunalului arbitral

1. Cererea de arbitraj

Tribunalul arbitral este sesizat de reclamant printr-o cerere scrisă – cerere de arbitraj. Cererea se poate face și printr-un **proces-verbal** încheiat în fața tribunalului arbitral și semnat de părți sau numai de reclamant, precum și de arbitri.

2. Întâmpinarea

Pârâtul este obligat să facă întâmpinare în termen de 30 de zile de la primirea copieii de pe cererea de arbitraj. Întâmpinarea **va cuprinde**:

- excepțiile privind cererea reclamantului,
- răspunsul în fapt și în drept la această cerere,
- probele propuse în apărare,
- în mod corespunzător, celelalte mențiuni prevăzute pentru cererea de arbitraj.

Dacă prin nedeplinirea întâmpinării litigiul se amână, pârâtul va putea fi obligat la plata cheltuielilor de arbitraj cauzate prin amânare.

3. Cererea reconvențională

Pârâtul poate face cerere reconvențională dacă are pretenții împotriva reclamantului derivând din același raport juridic.

Cererea reconvențională trebuie depusă în termenul pentru depunerea întâmpinării sau cel mai târziu la primul termen de înfățișare și trebuie să îndeplinească aceleași condiții ca și cererea principală.

4. Locul arbitrajului

- Locul arbitrajului este stabilit astfel:
- de către părți;

- de către tribunalul arbitral dacă părțile nu au înscris o asemenea prevedere în convenția arbitrală.

Procedura arbitrală

1. Fixarea termenului de judecată

Termenul de judecată va fi fixat după expirarea termenului de depunere a întâmpinării. Termenul trebuie astfel fixat, pentru ca între data primirii citației și termenul de dezbatere să existe un interval de cel puțin 15 zile.

2. Judecata

Judecata se desfășoară cu respectarea principiilor care guvernează procesul civil ce se desfășoară în fața instanțelor judecătorești. Părțile pot participa la judecată personal sau prin reprezentanți și pot fi asistate de orice persoană. Totodată, oricare parte poate solicita ca soluționarea litigiului să se facă în lipsa sa, pe baza actelor depuse la dosar.

Litigiul se poate soluționa și în prezența unei singure părți, dacă cealaltă, deși legal citată, nu a cerut amânarea litigiului pentru motive temeinice, încunostiințând în același termen și cealaltă parte precum și arbitrii. Dacă s-a solicitat termen, amânarea se poate acorda o singură dată.

3. Probele

Fiecare parte are sarcina de a dovedi faptele pe care își întemeiază în litigiu pretenția sau apărarea.

Tribunalul arbitral poate cere părților explicații scrise cu privire la obiectul cererii și faptele litigiului și poate dispune administrarea oricăror probe prevăzute de lege. Orice cereri ale părților și orice înscrisuri trebuie depuse cel mai târziu până la primul termen de înfățișare. Probele care nu au fost cerute până în acest moment nu vor mai putea fi invocate în cursul arbitrajului, afară de cazurile în care:

- necesitatea probei ar reieși din dezbateri;
- administrarea probei nu pricinuieste amânarea soluționării litigiului.

4. Administrarea probelor

Administrarea probelor se efectuează în ședința tribunalului arbitral, dar tribunalul arbitral poate dispune ca administrarea probelor să fie efectuată în fața unui arbitru din compunerea sa. Tribunalul arbitral nu poate aplica sancțiuni martorilor sau experților și nici nu poate să recurgă la

mijloace de constrângere. Pentru luarea unor astfel de măsuri se părțile se pot adresa instanței judecătorești. Probele administrate vor fi apreciate de arbitri potrivit intimei lor convingeri.

5. Încheierile de ședință

Dezbaterile arbitrale, ca și orice dispoziție a tribunalului arbitral se consemnează în încheierea de ședință.

Încheierile în care se consemnează dispozițiile tribunalului arbitral trebuie să fie motivate.

Părțile au dreptul să ia cunoștință de conținutul încheierilor și de actele dosarului, și la cerere, li se poate comunica copie de pe încheierea de ședință.

La cererea părților sau din oficiu tribunalul arbitral poate îndrepta sau completa încheierea de ședință printr-o altă încheiere.

Hotărârea arbitrală

1. Deliberarea, pronunțarea hotărârii

După închiderea dezbaterilor, arbitrii deliberează în secret, cu participarea tuturor arbitrilor în persoană, consemnându-se în hotărâre această participare.

Dacă pronunțarea nu se face la termenul la care a avut loc judecata, va putea fi amânată cu cel mult 21 de zile, sub condiția încadrării în termenul de arbitraj.

Potrivit art. 353³ Cod proc. Civ. dacă părțile nu au prevăzut altfel, tribunalul arbitral trebuie să pronunțe hotărârea în termen de cel mult cinci luni de la data constituirii sale.

Termenul se suspendă pe data judecării unei cereri de recuzare sau a oricărei alte cereri incidentale adresate instanței judecătorești.

Prelungirea termenului arbitrajului poate fi consimțită în scris de către părți; prelungirea termenului cu cel mult două luni poate fi dispusă de către tribunalul arbitral pentru motive temeinice.

2. Comunicarea hotărârii

Hotărârea arbitrală este definitivă și obligatorie. Hotărârea arbitrală va fi comunicată părților în termen de cel mult o lună de la data pronunțării ei. În termen de 20 de zile de la data comunicării hotărârii, tribunalul arbitral va

depune dosarul litigiului la instanța judecătorească competentă, atașând și dovezile de comunicare a hotărârii arbitrale.

Dacă arbitrajul a fost organizat de o instituție permanentă, dosarul se păstrează la acea instituție.

3. Executarea hotărârii arbitrale

Hotărârea arbitrală este obligatorie. Hotărârea arbitrală se aduce la îndeplinire de bunăvoie de partea împotriva căreia s-a pronunțat, de îndată sau în termenul arătat în hotărâre.

Învestirea cu formulă executorie se face la cererea părții câștigătoare. **Încheierea de investire** se dă de către instanța judecătorească competentă, fără citarea părților, în afară de cazul în care există îndoieli cu privire la regularitatea hotărârii arbitrale, când se vor cita părțile. Hotărârea arbitrală investită cu formulă executorie constituie titlu executoriu și se execută silit întocmai ca și o hotărâre judecătorească.

4. Desființarea hotărârii arbitrale

Hotărârea arbitrală poate fi desființată numai prin *acțiune în anulare* introdusă în termen de o lună de la data comunicării hotărârii arbitrale, pentru motivele prevăzute expres în Codul de procedură civilă. motive:

Părțile nu pot renunța prin convenția arbitrală la dreptul de a introduce acțiunea în anulare împotriva hotărârii arbitrale. Renunțarea la acest drept se poate face, însă, după pronunțarea hotărârii arbitrale.

5. Soluționarea acțiunii în anulare

Competența de a soluționa acțiunea în anulare revine instanței judecătorești imediat superioare instanței judecătorești care ar fi fost competentă să soluționeze litigiul în cazul în care părțile nu ar fi încheiat convenția arbitrală. Competența teritorială – instanța judecătorească în circumscripția căreia a avut loc arbitrajul.

Hotărârea instanței judecătorești cu privire la acțiunea în anulare poate fi atacată numai cu recurs.

Cheltuielile arbitrale

Cheltuielile pentru organizarea și desfășurarea arbitrajului, precum și onorariile arbitrilor, cheltuielilor de administrare a probelor, cheltuielile de deplasare a părților, arbitrilor, experților, martorilor, se suportă potrivit înțelegerii dintre părți. În lipsa unei asemenea înțelegeri, cheltuielile arbitrale

se suportă de partea care a pierdut litigiul, integral dacă cererea de arbitrare este admisă în totalitate sau proporțional cu ceea ce s-a acordat, dacă cererea este admisă în parte.

În cazul arbitrajului organizat de o instituție permanentă, taxele pentru organizarea arbitrajului, onorariile arbitrilor, precum și celelalte cheltuieli arbitrale se stabilesc și se plătesc conform regulamentului acelei instituții.

Arbitrajul internațional

Art. 369-371 Cod proc.civ. cuprinde dispoziții referitoare la arbitrajul internațional.

Un litigiu arbitral care se desfășoară în România este socotit internațional dacă s-a născut dintr-un raport de drept privat cu element de extraneitate. Prin convenția arbitrală referitoare la un arbitraj internațional, părțile pot stabili ca acesta să aibă loc în România sau într-o altă țară.

În arbitrajul internațional care se judecă în România sau potrivit legii române, tribunalul arbitral va fi compus dintr-un număr impar de arbitri, fiecare dintre părți având dreptul să numească un număr egal de arbitri. Partea străină va putea numi numai arbitri de cetățenie străină. Părțile pot conveni ca arbitrul unic sau supraarbitrul să fie cetățean al unui al treilea stat.

Dezbaterea litigiului în fața tribunalului arbitral se face în limba stabilită prin convenția arbitrală.

Onorariile arbitrilor și cheltuielile de deplasare ale acestora se suportă de partea care l-a numit, cu excepția cazului în care părțile hotărăsc altfel; în cazul arbitrului unic sau al supraarbitrului, aceste cheltuieli se suportă în cote egale.

Recunoașterea și executarea hotărârilor arbitrale străine

Hotărârea arbitrală străină este hotărârea dată pe teritoriul unui stat străin sau care nu este considerată ca hotărâre națională în România.

Hotărârile arbitrale străine pot fi recunoscute în România, spre a beneficia de puterea lucrului judecat prin aplicarea în mod corespunzător a prevederilor art. 167-172 din Legea nr.105/1992 cu privire la reglementarea raporturilor de drept internațional privat.

Hotărârile arbitrale străine, care nu sunt aduse la îndeplinire de bună voie de către cei obligați a le executa, pot fi puse în executare silită pe teritoriul României, prin aplicarea în mod corespunzător a prevederilor art. 173-177 din Legea nr.105/1992.

Hotărârile arbitrale străine, pronunțate de către un tribunal arbitral competent, au forța probantă în fața instanțelor din România cu privire la situațiile de fapt pe care le constată.